

**DE NEDERLANDSE NALEVING VAN DE TAALRECHTEN VAN DE FRIESE MINDERHEIDSTAAL IS
EEN VOORBEELD VOOR DE HONGAARSTALIGE INWONERS VAN SLOWAKIJE EN ROEMENIE.**

EEN AANBEVELING VOOR DE NIEUWE EUROPESE LIDSTATEN.

DRS. G. LANDMAN

2010 JANUARI.

1. INLEIDING

In Nederland bestaat er net zo als in Roemenië een minderheidstaal, namelijk de Friese taal. Deze taal wordt door bijna een half miljoen personen gesproken in het noorden van het land, namelijk Friesland. De Friese taal is een taal die verschilt van de Nederlandse taal, het is een taal die heel dicht bij de oude Engelse taal staat. In Nederland wordt het Fries door 440,000 personen gesproken, waarvan 350,000 deze taal als moedertaal hebben. Van de gehele bevolking in Nederland gebruikt bijna 2 % het Fries als moedertaal, en in het totaal is ongeveer 3 % deze taal machtig. In Friesland verstaat 95 % van de bevolking Fries.

2. HET WETTELIJKE KADER VAN HET GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL

Nederland heeft in 1998 het Europees verdrag voor minderheidstalen geratificeerd. (Roemenie heeft dit verdrag in 2008 geratificeerd, Slowakije al in 2002). De Friese taal kan in eerste instantie alleen in Friesland worden gebruikt. In Nederland is het gebruik van de Friese taal niet aan een administratieve drempel gebonden, zoals dit bijvoorbeeld wel het geval is in Transsilvanië en Slowakije, waar een drempel van 20 % geldt. Helaas is het ook in Nederland voorgekomen, dat de taal van de minderheid erg werd beperkt. Zo werden er in 1948 Friese boeren beboet voor het gebruiken van de Friese benaming van Melk (*Molke*) op de melkbussen. Veel Friezen zullen ongetwijfeld de tijden voor 1951 kunnen herinneren en zullen de gebeurtenissen van knuppelvrijdag niet vergeten zijn, op die dag heeft de politie namelijk met harde hand een betoging uiteengedreven van burgers, die protesteerden voor het officiële gebruik van de Friese taal tijdens rechtszittingen.

2

3. GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL IN HET ONDERWIJS

In Friesland is onderwijs in de Friese taal verplicht voor de lagere en middelbare school. Zodoende kan bijna elke bewoner van Friesland de Friese taal verstaan, terwijl slecht 54 % van de inwoners van Friesland Fries als moedertaal hebben. In Friesland is men nu begonnen met de drietalige basisscholen en middelbare scholen. In deze scholen wordt er in de Nederlandse, Friese en Engelse taal lesgegeven. Door de provinciale overheid en Friese taalinstellingen wordt steeds benadrukt dat onderwijs in de moedertaal van het kind, een voorwaarde is voor goede onderwijsresultaten. Meerdere wetenschappelijke onderzoeken hebben aangetoond dat die kinderen die les krijgen in hun moedertaal, net zo goed Nederlands spreken of Engels spreken als kinderen, die alleen Nederlandstalig onderwijs krijgen. Bovendien kunnen deze leerlingen makkelijker en sneller Engels leren spreken. Het is helaas tot op de dag van vandaag niet gelukt om de misvatting te ontzenuwen dat een kind beter presteert, wanneer hij alleen in de taal van de meerderheid leert en niet in zijn of haar moedertaal.

4. GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL IN DE HANDEL.

Er zijn in Friesland meerdere bedrijven, die gebruik maken van de Friese taal. Het spreekt voor zich dat er geen beperkende wetten zijn of dat er geen druk wordt uitgeoefend op ondernemingen die uitsluitend gebruik maken van de

Friese taal, zonder elke Friese tekst te vergezellen met een identieke Nederlandse vertaling. Bedrijven worden van overheidswege juist aangemoedigd om de Friese taal te gebruiken. De AFUK (Friese taal stichting) deelt stickers uit, waarmee men kan aangeven aan de klanten dat men ook Fries kan spreken.

5. GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL IN HET OPENBARE BESTUUR.

Vandaag de dag kunnen de gemeenten in Friesland zelf bepalen of ze de Friese plaatsnaamborden ook met Nederlandse borden vergezellen. Daarom kan men in enkele Friese gemeenten louter Friestalige plaatsnaamborden en straatnamen tegenkomen. Indien een gemeente voor een tweetalig plaatsnaam bord kiest, dan komt meestal het Friese bord op de eerste plaats en daarna pas de Nederlandstalige benaming. In gemeentes en op het provinciehuis kan men uitsluitend Friestalige opschriften tegenkomen. Bij het werven van personeel voor openbare functies wordt er naar kennis van de Friese taal en / of een positieve houding tegenover de Friese taal gevraagd. Elke nieuwe inwoner van Friesland krijgt een gratis introductie cursus Fries. De Friese autoriteiten willen zodoende mensen aanmoedigen om Fries te leren. Er worden meerdere campagnes vanuit overheid en Europese fondsen gefinancierd, die de mensen aanmoedigen om Fries met elkaar te communiceren op hun werkplek, maar ook op officiële plaatsen. Vanzelfsprekend worden ook ouders aangemoedigd om de Friese moedertaal te verzorgen. Dit is ook van toepassing op de gemeenten waar het percentage van Friestalingen zeer laag is. Sommige Friese gemeenten communiceren alleen maar in de Friese taal met de provincie. De namen van de instellingen zijn in het algemeen alleen in de Friese taal opgesteld, zoals in het geval van het wetterskip. De Nederlandstalige benaming kan hier officieel niet gebruikt worden. Degenen die kunnen aantonen, dat ze uit Friesland afkomstig zijn, kunnen hun vernederlandste naam weer naar de oorspronkelijke Friese variant laten veranderen. Zo wordt Zuidema Sudema en wordt Roodbergen – Readbergen.

3

6. HET GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL IN HET RECHSTVERKEER.

Fries is de tweede rijkstaal van Nederland. Gedurende een rechtszitting mag de Friese taal vanaf het proces verbaal tot het oordeel gebruikt worden. Het oprichten van een stichting of een vereniging kan ook in de Friese taal gebeuren. Andere notariële akten, zoals een koopakte of een testament kunnen in de Friese taal worden opgesteld, zonder dat de Friese tekst verplicht moet worden voorzien van een identieke Nederlandstalige tekst. Volgens gegevens van de rechtbank in Ljouwert (Leeuwarden) spreekt 53 % van de werknemers van het gerecht actief Fries en kan 46 % de Friese taal verstaan. De resterende 1 % is niet verklaard, aangezien de rechtbank in haar personeelsadvertenties een basis kennis van de Friese taal verplicht stelt.

7. GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL IN DE MEDIA.

In de officiële Nederlandse media, zendt omroep Fryslân radio en televisie zendingen uit in de Friese taal. In meerdere kranten verschijnen er friestalige artikelen. Friestalige boeken en Friestalige uitgaven op een overheidssteun rekenen. Het komt weleens voor dat een beroemde Nederlandse zanger, de moeite neemt om een Friese variant van

een hit te zingen. Zo als Guus Meeuwis dit deed, toen hij in Leeuwarden een van zijn hits zong. („It is in Nacht”). De uitspraak van de Friese taal kan voor een persoon met Nederlands als moedertaal een serieuze beproeving zijn.

8. PRAAT MAAR FRIES CAMPAGNE

Door verschillende campagnes wordt het getracht om de populariteit van de Friese taal te vergroten. Het gebruik van de Friese taal werd tot 1980 teruggedrongen en mocht slechts met beperkende voorwaarden als officiële taal gebruikt worden. Vandaag de dag zijn er provinciale, landelijke en Europese bronnen voor een bevordering van het gebruik van de Friese taal. Het unieke gebruik van de Friese taal en de bescherming van de Friese taal worden voornamelijk gebaseerd op het Europees handvest voor minderheidstalen.

9. OFFICIËLE TAAL IN FRIESLAND.

Ook in Nederland zijn er onvolkomenheden. Het Fries is weliswaar de tweede rijkstaal van het koninkrijk der Nederlanden, met dien verstande dat de Friese taalrechten zich beperken tot het Friese taalgebied. Ook het Europese handvest voor minderheidstalen voor de Friese taal is alleen op Friesland van toepassing. Helaas komt het ook voor dat de Friese taalrechten genegeerd worden, zo kan men op het Nederlandse paspoort en het rijbewijs geen Friestalige teksten vinden. In de nieuwe wet kinderopvang staat bijvoorbeeld, dat de Friese taal “mede als” voertaal wordt gebruikt in een kindercentrum, in plaats van dat de Friese taal als enige voertaal mag worden gebruikt. Friese belangen verenigingen zetten zich in voor het tegengaan van deze discriminerende uitingen.

4

10. BELEID TEN AANZIEN VAN HET GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL.

Meerdere Friese gemeenten hebben een beleid ten aanzien van het gebruik van de Friese taal aangenomen. Deze bestaat uit de volgende punten:

- Er worden alleen Friestalige borden geplaatst in het gemeentehuis.
- Vacatures worden uitsluitend in de Friese taal opgesteld.
- De Friese gemeenten trachten met elkaar, voor minimaal 50 % in het Fries te communiceren.
- Straatnamen worden uitsluitend in het Fries opgesteld.
- De gemeente tracht in het Fries te communiceren met haar burgers.
- Er wordt getracht zoveel mogelijk in het Fries te publiceren.
- De gemeente stelt haar raadsstukken ook in het Fries op.

De Nederlandse wet waarborgt, dat diegene die geen Fries spreekt, in de Nederlandse taal kennis kan nemen van de beslissingen van de gemeente. Dit recht kan door een Nederlandstalig persoon zo worden gebruikt dat hij een gratis vertaling van de stukken kan krijgen indien hij persoonlijk betrokken is.

11. VERDERE AANBEVELINGEN VOOR TAALBESCHERMING.

Het consultatief orgaan heeft aan de Nederlandse overheid geadviseerd, dat als er een grondwetswijziging plaatsvindt, waarbij de regering in de grondwet Nederlandse als officiële taal opneemt, dat dan de Friese taal ook als officiële taal moet worden opgenomen. Dit thema is door Nederlandse politici aan de orde gebracht, aangezien de mogelijkheid werd besproken om Nederlands als officiële taal in de grondwet op te nemen. Het Friese consultatief orgaan heeft daarop de volgende aanbeveling gedaan: “In Nederland is Nederlands de officiële taal, hiernaast is in Friesland een officiële taal.” Bovendien bestaan er in de grondwet van in Finland, Slovenië, Spanje, en Zwitserland meerdere talen.

12. VERENIGD EUROPA.

In het Nederland van vandaag is het helemaal onvoorstelbaar dat het gebruik van de Friese taal, door wetten wordt gesanctioneerd of door bestuursmaatregelen wordt beperkt, op een zodanige wijze als dit in Centraal Europa gebeurt. Een verenigd en een welvarend Europa kan alleen gebaseerd zijn op rechtsgelijkheid en het respecteren van de taalrechten (¹²). In Friesland heeft men al ingezien dat men met meer talen meer toekomst heeft. Degenen die in een nadere kennismaken met de Friese taal zijn geïnteresseerd kunnen hier de taal van het hart lezen in de [Friese](#), [Engelse](#), [Nederlandse](#) en [Duitse](#) taal.

Drs. G. Landman

5

European Committee Human Rights Hungarians Central Europe

AFBEELDINGEN VAN HET GEBRUIK VAN DE FRIESE TAAL.

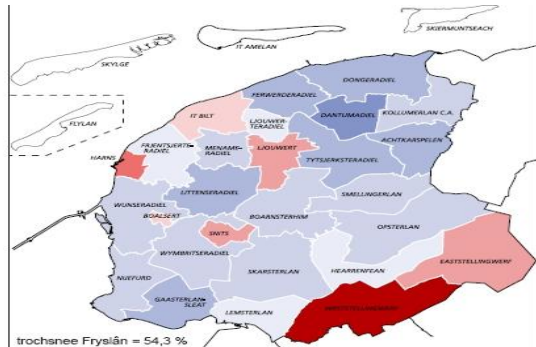
1.



De Friese taal wordt in Noord-Nederland gesproken.

Bron: Eurominority.org

2.



Een gedetailleerde kaart van het Friese taalgebied.

Bron: Fryslân.nl

3.



Bord van provincie Friesland.

Bron: H.W Fluks

4.



Tweetalige plaatsnaamborden.

Bron: H.W Fluks

5.



Eentalige plaatsnaamborden.

Bron: H.W Fluks

6.



Friese cursus voor nieuwkomers.

Bron: Fryslân.nl

7.



Taaltaske voor de ouders.

Bron: Fryslân.nl

8.



Tweetalig trouwboekje.



Bron: kneppelfreed.nl

9.



Tweetaligheid bij de provincie Friesland.

10.



De drietalige school

Bron: Frysk.nl

11.



Gebruik van de Friese taal in de commercie.

Bron: Eigen fotografie

12.



Verankering van de Friese taal in het rechtsverkeer.

13.

Frysk yn it rjochtsferkear

- Ynliding
- It ôfslizen fan de eed, it ûnthjit of de befêstiging yn it Frysk
- Wannear hat immen it foed om op in sitting Frysk te praten?
- It brûken fan it Frysk op strafsettings
- It brûken fan it Frysk op sivile settings
- It brûken fan it Frysk op bestjoersrjochtlike settings
- It brûken fan it Frysk op strafsettings bûten Fryslân
- Wat moat der yn it prosesferbaal opnommen wurde as der Frysk praat is?
- Wat is der regule oer it brûken fan it Frysk yn prosesstikken?
- Wat regule de wet as it giet om it brûken fan it Frysk yn stikken en opjeften dy't ynskreaun wurde moatte yn iepenbiere registers, akten, ensafuorthinne?
- De beëdigde oersetter foar de Fryske taal
- Wêr is it wetlik regule?



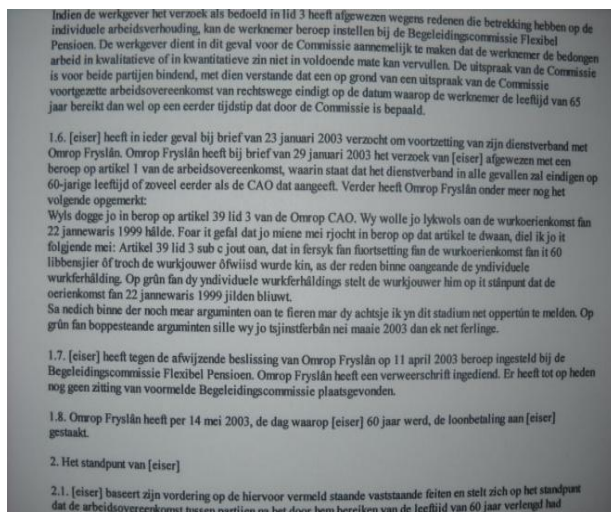
Friestalige informatie van de rechtbank in Ljouwert (Leeuwarden)

Bron : <http://www.rechtspraak.nl>

Ynliding

In pear jier nei it barren op freed 16 novimber 1951 op it Saailân yn Ljouwert, dat de skiednis yngien is as "Knuppelfreed" ("Knuppelvrijdag"), waarden de mooglikheden om it Frysk yn it rjochtsferkear te brûken wetlik fêstlein. Dat barde by de wet fan 11 maaie 1956. Mei yngong fan 1 jannewaris 1997 is dy wet wizige. Hjir ûnder wurdt yn haadlinen werjûn hokker mooglikheden der op dit stuit binne om yn it rjochtsferkear de Fryske taal te brûken. Earne oars op dizze side fine jo ynformaasje oer it brûken fan it Frysk yn it bestjoerlik ferkear.

14.



In een oordeel blijft de Friestalige tekst staan. Deze hoeft niet te worden vertaald. Het fries is immers een officiële taal in Nederland. (twadde rykstaal)

Bron : <http://www.rechtspraak.nl>

15. Friestalige borden bij de gemeente Littenseradiel



Bron : Eigen fotografie

16. Praat maar frysk campagne van de AFUK

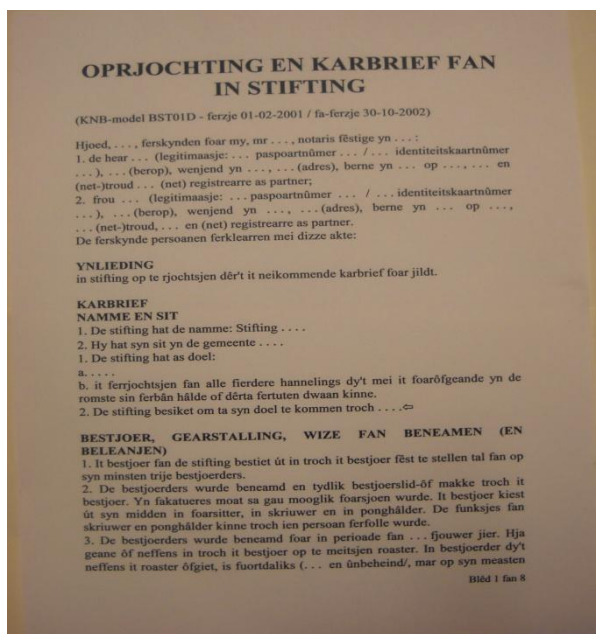


Bron : <http://www.praatmarfrysk.nl/>

17. Er is geen officiële drempel voor het gebruik van de Friese taal in Nederland. De Friese vlag kan overal vrij gebruikt worden.

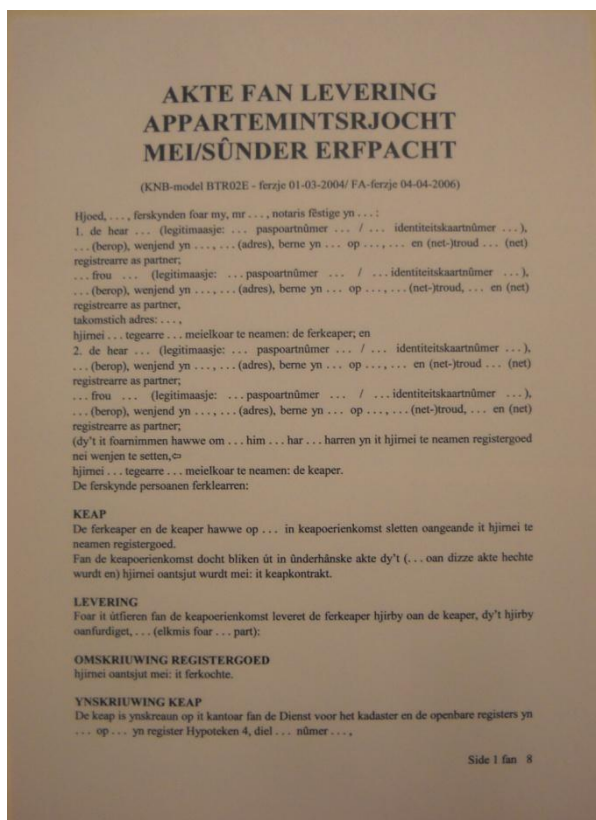


18. Oprichting van een stichting. De Friestalige tekst is rechtsgeldig, zonder een Nederlandstalige akte.



Bron : <http://www.fa.knaw.nl>

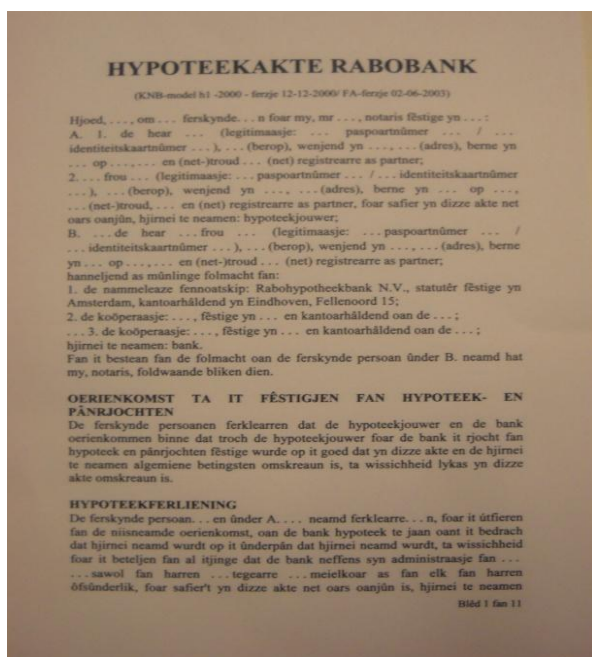
19.



Een notariële akte mag in het Fries worden opgesteld.

Bron: <http://www.fa.knaw.nl>

20.



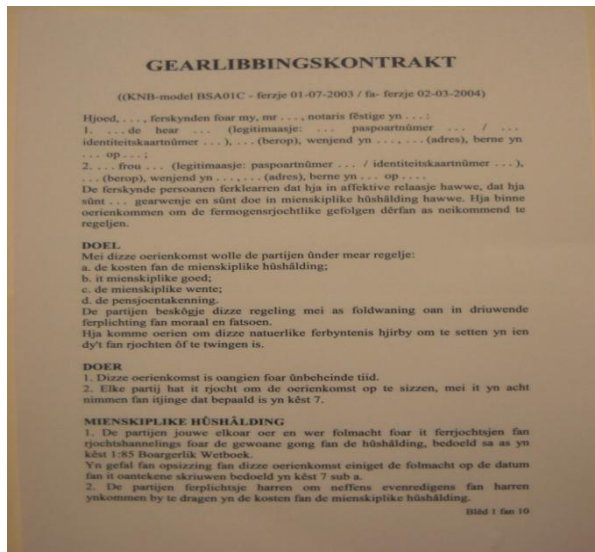
Ook een hypotheekakte kan in het Fries worden opgesteld.

Bron: <http://www.fa.knaw.nl>

21. Friestalige uitgaven en beleid t.a.v. de Friese taal.

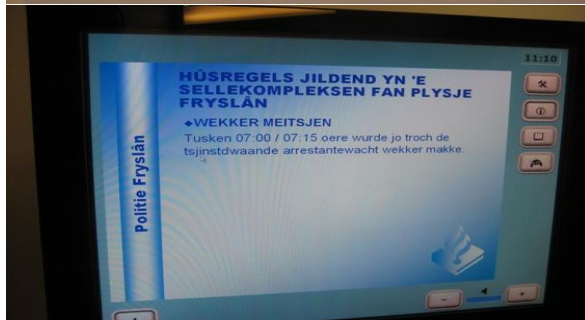


22. Ook een samenlevingscontract en / of een testament kan in het Fries worden opgesteld.



Bron: <http://www.fa.knaw.nl>

23. De Friese taal wordt ook bij de politie Fryslân gebruikt.



Bron: <http://www.afuk.nl>

24. Friestalige opschriften bij de provincie Fryslân



Bron : Eigen fotografie.

25.



Gemeenteraad

Onderwerp: Frysk taalordening
Registrasjenummer: GF09.20046

De gemeenterie fan Hearrenfean:

sjoen it ûntstel fan it kolleezje fan bourgmaster en wethâlders fan 12 maaie 2009:

yn omtinken nimme dat it brûken fan de Frysk taal yn it offisjele ferkear stipe wurdt troch de gemeente Hearrenfean, .

dat artikel 2.9 fan de Algemene wet bestuursrecht de bestjoersorganen it foch jout om regels te stellen foar it brûken fan de Frysk taal yn skriftlike stikken.

om'tinken jaande oan de Algemene wet bestuursrecht en oan de Gemeentewet.

BESLUT:

om de neikommende oarderding oer it brûken fan de Frysk taal yn it skriftlik ferkear by de gemeente Hearrenfean fêst te stellen.

Artikel 1: definysjes

Yn dizze oarderding wurdt ferstien ûnder:

- twataligen: kar foar de Nederlânske of de Frysk taal;
- bestjoersorganen: gemeenterie, it kolleezje fan bourgmaster en wethâlders, en de bourgmaster.

Artikel 2: berik fan de oarderding

Dizze oarderding regelt it brûken fan de Frysk taal yn skriftlike stikken fan de gemeente Hearrenfean.

Artikel 3: rjocht fan taalkar

De bestjoersorganen hawwe it rjocht om te kiezen foar it brûken fan de Frysk taal, foar safier't dat rjocht net beheid wurdt troch wetlike begjinsels.

Artikel 4: taalkar

De bestjoersorganen kiezen foar it begjinsel fan twataligen.

Artikel 5: kriteria taalkar

By de taalkar wurdt yn alle gefallen rekken hâlden mei:

- a. de taalkriteriea s't dy dellein binne yn artikel 2.10 fan de Algemene wet bestuursrecht;
- b. it belang om deselde taal te brûken as dêr't it bestjoersorgaan yn oansketten is (folgjend taalbeleid);

De volgende gemeenten hebben een beleid ten aanzien van de Friese taal :

It Hearrenfean, Kollumerlan, Snits, Danumeradiel, Ljouwerteradiel, Tytsjsteradiel, Ferwerdderadiel

26.



Foarwurd

Achte Mzer en Mzeressen,

Hjirby biedt ik jo it Beliedsplan Frysk 2005 oan. Dit beliedsplan lit gen hokker kant de gemeente Ferwerderadiel de kommende jierren út wol mei it Frysk taalbeleid. De gemeente wol har profielearje as Frysk gemeente om sadwaande har Frysk identiteit dúdlik sichtber te meitsjen.

Neist saaken dy 't op it gemeentehûs spylje is der ek in haadstik opnommen oangeande it ûnderwiis, fan pjutteboartersplakken oant it folwoekene ûnderwiis. It gemeentlik beleid is der op rjochte om alle learlingen ta te rieden op it funksjonearjen yn in twatalige Frysk-Nederlânske maatskippij. Der moat by sjen wurde dat de gemeente allinnich in inisjearjende en stimulearjende taak hat.

Mei dit beliedsplan is keazen foar in oanpak dy 't oandútyt it Europees handvest voor regionale taken of talen van minderheden, dizze oanpak wurdt ek brûkt troch de provinsje en oare Frysk gemeenten. Dizze oanpak hat as foardiel dat in ferliking mei oare gemeenten en provinsje mooglik is.

Ik wol hjirby de wurkgroep, dy 't gearstald is foar it meitsjen fan it beliedsplan, tankje foar harren wurk. Ferskate kearen is der praat wurden oer it plan, oant it de foarm krigen hat sa 't it der no leit.

Ik hoopje dat jo dit beliedsplan mei in soad nocht lêze sille.

Ferwert, augustus 2005

De bourgmaster fan Ferwerderadiel,
Portefûljeholder Frysk taalbeleid,

Mr. Wil van den Berg



MEER INFORMATIE

1. Website European Committee Human Rights Hungarians C.E : <http://www.hungarian-human-rights.eu/>
2. Website van de provincie Fryslân : <http://www.Fryslan.nl> <http://www.berie.nl>
3. Website van de fryske Akedemie, veel nuttige informatie over de Friese taal.

<http://www.fa.knaw.nl>
4. Mercator, officiële meertaligheid in de Europese Unie: <http://www.mercator-research.eu/>
5. AFUK : <http://www.afuk.nl/>
6. Website met veel nuttige informatie over de Friese taal
<http://www.halloFryslân.nl>
7. De website van de rechtbank te Ljouwert (Leeuwarden)

<http://www.rechtspraak.nl/Gerechten/Rechtbanken/Leeuwarden>
8. Kneppelfreed. (16 November 1951) <http://www.kneppelfreed.nl/>
9. De praat maar Fries campagne van de AFUK: <http://www.praatmarfrysk.nl/>
10. Fries onderwijsportall: <http://www.frysk.nl/> <http://www.tomke.nl>
11. Fries taalgebruik bij gemeenten: <http://www.gemeentenenfrysk.nl>
12. Europees verdrag van de mensenrechten.

<http://www.echr.coe.int> <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/177.htm>
13. Het : <http://konsultatyforgaan.nl>.
14. Friese belangenvereniging: <http://www.fryskebeweging.nl/>

MET DANK AAN DE AFÛK EN DE PROVINSJE FRYSLÂN